

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

לכבוד: יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט, ח"כ יעקב מרגי.
יו"ר הוועדה לזכויות הילד, ח"כ יפעת שאשא-ביטון.

28.06.2017

שלום רב,

הצעת החוק לצמצום גיל "חזקת הגיל הרך" – סעיף 24 לחוק חייב להיות במוקד הדיון

תפקידה של הכנסת הוא לקדם חוקים אשר מיטיבים עם האזרחים, בין אם הם בוגרים, ועל אחת כמה וכמה אם הם ילדים. הצעת החוק להורדת גיל החזקה לשנתיים אינה מיטיבה לא עם הורי הילד ולא עם הילד עצמו.

גם ביטול מלא של "חזקת הגיל הרך" - דבר בסיסי והכרחי בפני עצמו - אינו מהווה פתרון מלא וראוי בראייה של טובת הילד. ביטול מוחלט של החזקה, במידה והיה מקודם, אמנם היה פותר את האפליה המגדרית בין האם לאב, ומביא לסיומו של המאבק בין ארגוני הנשים לארגוני האבות בנושא, אך סעיף 24 בחוק עדיין מחייב לקבוע הורה המחזיק בילד, כלומר, מלחמות ההורים נשארות בעינין שכן כל אחד מהם עדיין יבקש לזכות בתואר הנכסף - הורה מועדף.

ההגדרה ההורית של שני ההורים יסודה מעצם היותם הורים לילד ולכן חייבת תמיד להיות שווה, בכל מקרה, ללא יוצא מן הכלל. גם לאחר הגירושין אמא נשארת אמא, ואבא – אבא. טובת הילד דורשת שלא תיווצר היררכיה בין ההורים בעקבות פרידתם.

הפתרון שיתן מענה אמיתי לילד ולכל אחד מהוריו הוא ביטול הצורך בקביעת הורה המחזיק בילד - מונחים כמו "להחזיק בילד" (הורה משמורן) או "הורה הרשאי לבוא איתו במגע" (הורה לא משמורן) המופיעים בסעיף 24 לחוק - מתוך מטרה למנוע את התחרות על ההגדרה ההורית היוצרת מעמדות הוריים, זאת ללא כל קשר לחלוקת זמני השהות אשר תיקבע, כמו היום, על פי התנאים של כל תא משפחתי.

להלן הסבר מדוע נוסח החוק המוצע אינו מקדם את טובת הילד, וכן נוסח חוק חלופי שמטרתו לצמצם למינימום את משך ההליכים ואת המריבות בין ההורים, לקבוע קריטריונים לחלוקת זמני השהות וכלים לבית המשפט לאכופף אותם.

המשמעות של צמצום חזקת הגיל הרך לגיל 2

נשאלת השאלה האם צמצום חזקת הגיל הרך מגיל 6 לגיל 2 מקדם את טובת הילד? האם צמצום גיל החזקה מונע או מפחית את מריבות ההורים? התשובה הגורפת היא לא:

1. חזקת הגיל הרך יצרה עם השנים מציאות חברתית קלוקלת לפיה היחס לו זוכה כל אחד מההורים מצד גופים רבים שונה לחלוטין. מעונות יום וגנים, בתי ספר, קייטנות, חוגים, קופות חולים, ועוד, כולם רואים באם הורה עיקרי, ובאב הורה שולי. צמצום החזקה לא ישנה מציאות חברתית עגומה זו.

2. צמצום גיל החזקה מגיל 6 לגיל 2 בהחלט יביא לכך שלאבות שילדיהם בגיל 2-6 יהיה סיכוי טוב יותר לקבל בבית המשפט הגדרה של משמורן יחיד או הגדרה הורית שווה של משמורת משותפת, שכן לאף

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

אחד מההורים לא יהיה יתרון בחוק, אך כל עוד סעיף 24 לחוק מחייב לקבוע חזקה על הילד הוא משמר את מריבות ההורים על התואר, ובכך מנוגד לטובת הילד.

3. העובדה שכיום חזקת הגיל הרך מתייחסת לילדים עד גיל 6 היא חסרת משמעות, שכן בפועל, חזקת הגיל הרך, מרגע שנקבעה, תקפה לכלל ילדי הזוג (ללא קשר לגילם), ונמשכת עד גיל 18. צמצום החזקה לגיל 2 משאיר מצב עגום זה על כנו.

4. כבר כיום מרבית השופטים בבתי המשפט למשפחה פוסקים בהתאם לטובתו של הילד הספציפי גם כשמדובר בילד מתחת לגיל 2. החקיקה המוצעת תכריח שופטים לחזור שנים לאחור, ולפסוק לגבי ילדים עד גיל 2 לא בהתאם לטובתם אלא בהתאם לחזקה שרירותית.

5. השארת החזקה מציבה תקרת זכויות לקידום מעמד האשה. היא קושרת אמהות לביתן ואינה מאפשרת להן להתפתח מקצועית או לשוק העבודה להשוות תנאי שכר.

6. הורותו של האב נשארת שולית. בחקיקה המוצעת המדינה מכריזה שאב לילד עד גיל 2, עקב מגדרו, לא יכול לקבל הגדרה הורית שווה לילדו. אם המדינה עצמה "לא סופרת" את האב, למה שהוא יעמיס על עצמו את הטיפול בילדיו? למה שהאמא תתייחס אליו כהורה? מכאן הדרך לניכור הורי ולאי עמידה בזמני השהות קצרה.

7. במידה ואכן יצומצם גיל החזקה, מתבקש שאבות יעשו ככל שביכולתם לדחות את מועד הגירושין או פסק הדין עד לאחר שצעיר הילדים יגיע לגיל שנתיים, תהליך שבוודאי אינו מיטיב עם הפעוטות שבתמונה, ולא עם הוריהם.

נדגיש שמדובר על הצעת חוק אשר לא קודמה על ידי משרד המשפטים האמון על הנושא אלא פשרה פוליטית של סיעות הקואליציה, אשר לטעמנו סותרת את האמנה לזכויות הילד אותה אישרה מדינת ישראל עוד בשנת 1991 ואת חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951.

תיקון חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות

1. סעיף 24 לחוק:

לשון החוק הנוכחי:

"היו הורי הקטין חיים בנפרד – בין שנישואיהם אוינו, הותרו או הופקעו בין שעדיין קיימים ובין שלא נישאו – רשאים הם להסכים ביניהם על מי מהם תהיה האפוטרופסות לקטין, כולה או מקצתה, מי מהם יחזיק בקטין, ומה יהיו זכויות ההורה שלא יחזיק בקטין לבוא עמו במגע; הסכם כזה טעון אישור בית המשפט והוא יאשרו לאחר שנוכח כי ההסכם הוא לטובת הקטין, ומשאור, דינו – לכל ענין זולת ערעור – כדין החלטת בית המשפט". (הדגשה שלי ג.ר.)

התיקון המוצע:

"היו הורי הקטין חיים בנפרד – בין שנישואיהם אוינו, הותרו או הופקעו בין שעדיין קיימים ובין שלא נישאו – רשאים הם להסכים ביניהם על אופן מימוש חובתם וזכותם, יחד ולחוד, לדאוג לצרכי הקטין וחלוקת הזמן שכל אחד מהם יטפל בו; הסכם כזה טעון אישור בית המשפט והוא יאשרו לאחר שנוכח כי ההסכם הוא לטובת הקטין, ומשאור, דינו – לכל ענין זולת ערעור – כדין החלטת בית המשפט".

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

דברי הסבר

ראשית, התיקון המוצע מבטל, בהתאם לפסיקה, את האפשרות של ההורים להסכים על ביטול או צמצום האפוטרופסות של אחד מהם. הורי הילד הם, על פי חוק, האפוטרופוסים הטבעיים של הילד, ובעלי סטטוס משפטי שמטיל עליהם חובות כלפי הילד. על כן אין מקום לאפשר להורה להיפטר מחובותיו כלפי ילדו בהסכמת ההורה האחר.

שנית, הסעיף מגדיר את הדברים עליהם ההורים צריכים להסכים בעת שהם נפרדים בעניין הדאגה לצרכי הקטין, כמפורט בסעיף 15 לחוק זה, וכן על הזמן שכל אחד מההורים יטפל בילד בביתו.

במצב כיום, מנוכחות פעילה, על פי חלוקת אחריות שהתאימה לשני ההורים בזמן שהם חלקו בית אחד והגדרות הוריות פשוטות של "אמא" ו"אבא", הילד לפתע "זוכה" בהורה מועדף המחזיק בו, המוגדר משמורן, והורה נוסף – פחות נחשב, פחות משמעותי, פחות ראוי, הן בעיני החברה והן בעיני ההורה האחר.

האיום על מעמדו של אחד ההורים מחד גיסא, ותחושת הניצחון או העליונות של אחד ההורים מאידך גיסא, יוצרים תחרות נוראית בין ההורים במטרה לזכות בתואר הנכסף, תחרות הגורמת לכל אחד מההורים להקצין את עמדותיו ולנסות לשלול את הורותו של ההורה האחר. מעשית זו תחרות מיותרת, שרק מעצימה ומלבה את סכסוך ההורים, ואין בה כל דבר ועניין עם טובת הילד.

כיום החוק מאפשר לאמהות להדיר את האב מחיי ילדיו אם זו מטרתן, ומאפשר לאבות לא לעמוד בזמני השהות עם הילד אם זה רצונם.

אסור לנו להתעלם מהעובדה שעיוות זה אף מעצב עם הזמן את תפיסתם והדרך בה רואים הילדים הורות בכלל ואת הוריהם שלהם בפרט, ובהמשך את עצמם כבני זוג וכהורים.

כבוד השופט ויצמן ציין באחד מפסקי הדין שלו (תיק בו נקבעה משמורת משותפת במקום משמורת לאב):

"גם ל"יתיות" ול"כותרת" יש את חשיבותן שלהן שעיקרה בתחושה שהיא מעניקה להורים ולקטין".

"ואכן הכתרת מתכונת ההחזקה והסדרי הראיה עם הקטינים כ"משמורת משותפת" יש בה להעביר מסר מחנך לקטין באשר לנוכחותם של שני ההורים בחייו נוסף למתן תחושה נוחה יותר לכל אחד מההורים כי הורתו לא נפגמה או "הופקעה" על אף הפרידה מבו זוגי".

"במעשה זה נמצא כי כיבדנו בנדון שני – הן את הקטינות שרצונן בכל הקשור למתכונת הסדרי הראיה וההחזקה והשהיה אצל הוריהם קוים במלואו והן את תחושת ההורות של האם אשר כעת תהא שלמה יותר. ובמה נפגע מכך האב ? – במאומה!"

התיקון המוצע יעלים את הצורך לקבוע מי מההורים יחזיק בילד, וכפועל יוצא את המריבות על הגדרת ההורה המועדף. כל שנשאר יהיה לקבוע הוא את חלוקת זמני שהות.

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

2. סעיף 25 לחוק:

לשון החוק הנוכחי:

"לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית המשפט לקבוע את הענינים האמורים בסעיף 24 כפי שייראה לו לטובת הקטין, ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת".

התיקון המוצע:

25 (1) לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית המשפט לבקשת הורה או קטין לקבוע את הענינים האמורים בסעיף 24 בהתאם לטובת הילד כשיקול ראשון במעלה, תוך שקלול מכלול הזכויות, הצרכים והאינטרסים של הקטין ובחינת משמעותם לאורך חייו.

(2) בלי לגרוע מסעיף קטן (1), בבוא בית המשפט להחליט על חלוקת הזמן שכל הורה יטפל בילד ישקול בית המשפט את הענינים הבאים

(א) חלוקת הזמן שכל הורה יטפל בילד תעשה במטרה להבטיח שההורים יממשו את אחריותם המשותפת לילד, אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת.

(ב) חלוקת הזמן שכל הורה יטפל בילד אין משמעותה בהכרח חלוקת זמני שהות שווה, אלא כנקודת מוצא בלבד.

(ג) חלוקת הזמן שכל הורה יטפל בילד תעשה בהתחשב, בין השאר, בכל אלה:

(1) מצבו הגופני והנפשי של הילד, צרכיו ההתפתחותיים של הילד וכישוריו המשתנים בהתאם לגילו, וכן הבטחת צרכיו כילד, ואם הוא בעל מוגבלות - גם צרכיו המיוחדים, והכול תוך הבטחת היציבות ביחסים בינו לבין סביבתו;

(2) רצון הילד, על ידי מתן הזדמנות לילד להביע את רגשותיו, דעותיו ורצונו לגבי ההסדר, אלא אם כן הפגיעה שתיגרם לילד כתוצאה ממימוש זכותו כאמור עולה על הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה משלילתה, הכול כפי שקבע השר בתקנות;

(3) זכותו של הילד לקיום קשר ישיר וסדיר עם כל אחד מהוריו;

(4) זכותו של הילד לקיום קשר עם בני משפחתו;

(5) יכולתו של כל אחד מההורים לממש את אחריותו ההורית;

(6) מידת הנכונות של כל אחד מההורים לשתף פעולה עם ההורה השני, לרבות נכונותם להבטיח את מימוש הקשר של הילד עם ההורה השני ועם בני המשפחה;

(7) הטיפול שהעניק כל אחד מההורים לילד עד למועד קביעת בית המשפט.

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

(3) "זמני שהות מידיים"

במקרים בהם קיים חשש לניתוק הקשר של הילד מאחד מהוריו, רשאי ההורה וכן רשאי הילד לבקש מבית המשפט לקבוע לאלתר זמני שהות מידיים זמניים; בית המשפט ידון בבקשה תוך 48 שעות מהגשתה ויתבסס בקביעתו על מירב המידע המצוי בידיו. זמני השהות הזמניים יהיו בתוקף עד לדיון הראשון, עת הם יבחנו מחדש.

(4) "אכיפת זמני שהות"

הפר הורה את זמני השהות או מנע הורה את קיום זמני השהות של הילד עם ההורה האחר, רשאי ההורה וכן רשאי הילד, לבקש מבית המשפט להורות על נקיטת אחד או יותר מאמצעים אלה, או לקבוע חלוקת זמני שהות חדשה בהתאם לסעיפים 25(1) ו 25(2):

(א) הפניה ליחידת הסיוע שליד בית המשפט, לשם גיבוש דרכים למימוש זמני השהות בהסכם ההורות;

(ב) מינוי צד שלישי אשר ילווה את ההורים במימוש זמני השהות בהסכם ההורות, לרבות קביעה בעניין ההוצאות הכרוכות בכך;

(ג) חיוב ההורה שהפר את זמני השהות או ההורה שמנע את קיומם בהתאם להסכם ההורות בתשלום פיצוי לילד או להורה האחר, לרבות פיצוי בשל נזק שנגרם למי מהם;

(ד) חיוב ההורה שהפר באופן חוזר ונשנה את זמני השהות או ההורה שמנע את קיומם בהסכם ההורות, להשתתף בהדרכה וטיפול מקצועי מאת גורם שיקבע בית המשפט ולשאת בהוצאות הכרוכות בכך.

(ה) סעיף קטן 4 אינו בא לגרוע מסמכותו של בית המשפט לפי פקודת ביזיון בית המשפט.

דברי הסבר

מטרת סעיף 25 (2) היא לתת כלים לבית המשפט לקבוע את חלוקת זמני השהות של הילד עם כל אחד מהוריו, כאשר נקודת המוצא היא חלוקה שווה. מנקודת מוצא זו יבדק כל מקרה לגופו לשם קביעת זמני שהות המתאימים לאותו תא משפחתי יחודי.

סעיף 25 (3) בא לתת מענה לאותם מקרים בהם הורה בוחר בזמן פרידת ההורים לנתק את ההורה האחר מילדו, אם עקב מעבר מגורים למרחק מהותי ואם מסיבות אחרות.

סעיף 25 (4) בא לתת מענה למקרים בהם הורה (לרוב האם) אינו מאפשר להורה האחר לקיים את זמני השהות ומקרים בהם הורה (לרוב האב) בוחר שלא לקיים את זמני השהות שלו עם הילד, ומאפשר לבית המשפט להשתמש במגוון כלים כדי להביא למימוש זמני השהות של כל אחד מההורים בראייה של טובת הילד. מטרת בית המשפט להביא את ההורה המפר לשיתוף פעולה עם ההורה האחר, כגון באמצעות הפנייה לצד שלישי, כדי לסייע לו במימוש וקיום זמני השהות, אך אין בכך כדי לשלול שימוש בכלי אכיפה חריפים יותר.

כמו כן, מוצע להדגיש כי הוראות סעיף זה אינן באות לגרוע מסמכות בית המשפט לתת צו לפי פקודת ביזיון בית המשפט.

עמותת "הורות משותפת = טובת הילד"

3. סעיף 18 (א) לחוק:

לשון החוק הנוכחי:

"(א) בכל ענין הנתון לאפוסטרופסותם חייבים שני ההורים לפעול תוך הסכמה; הסכמתו של אחד מהם לפעולתו של רעהו יכולה להינתן מראש או למפרע, בפירוש או מכללא, לענין מסויים או באופן כללי; וחזקה על הורה שהסכים לפעולת רעהו כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר. בענין שאינו סובל דיחוי רשאי כל אחד מההורים לפעול על דעת עצמו".

התיקון המוצע:

(א) "שיתוף בין ההורים במימוש האפוסטרופסות"

(1) בענין של טיפול שגרתי או בענין שאין בו כדי להשפיע באופן ממשי, מהותי או ארוך טווח על הילד, חזקה על הורה שהסכים לפעולת ההורה האחר כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר, ובלבד שיידע את ההורה על הפעולה בהזדמנות הראשונה לאחר מכן;

(2) בענין שיש בו כדי להשפיע באופן ממשי, מהותי או ארוך טווח על הילד, לא יפעל הורה ולא יקבל החלטה אלא אם כן קיבל לכך מראש את הסכמתו המפורשת של ההורה האחר; ואולם בענין כאמור שפעולה או החלטה לגביו אינה סובלת דיחוי או שדחיית הפעולה או החלטה לגביו לצורך קבלת הסכמת ההורה האחר עלולה לגרום לנזק ממשי לילד, רשאי הורה לפעול בלא הסכמת ההורה האחר ובלבד שיידע אותו על הפעולה בהזדמנות הראשונה לאחר מכן.

דברי הסבר

סעיף 18(א) הנוכחי אינו מבדיל בין שיתוף הפעולה הדרוש בין ההורים בנושאים מהותיים ונושאים של חיי היום יום. מוצע לתקן את נוסח הסעיף כך שההפרדה בין נושא מהותי לנושא יום יומי תהיה ברורה, כדי למנוע ויכוחים מיותרים. שינוי נוסח הסעיף אינו משנה את מהותו.

אנו תקווה שהוועדה המשותפת תבחן ואף תאמץ את הנוסח המוצע ובכך תפעל לקידום טובתו של הילד ולצמצום מריבות הורים בהליכי פרידה וגירושים, מריבות שבסופו של יום הילדים הם שמשלמים את מחירן.

גיא רוה, יו"ר

עמותת "הורות משותפת=טובת הילד"

Guyraveh04@gmail.com